

Valorificarea culturii postfigurative: unele repere praxiologice

Irina Simcenco, *lector universitar,*
Catedra de științe ale educației, UPS „Ion Creangă”

Abstract

The family consists of three generations: grandparents, parents and children. The relationship between these three generations is the essential foundation which provides training and completion of family culture. The grandparents have an essential role to play in the lives of the family. Grandparents interact with grandchildren transmit history and family values.

Key-words: *postfigurative culture, cofigurative culture, prefigurative culture, family, grandparents, grandchildren, parents, grandchildren education.*

Postulatul principal susținut de către cercetătoarele M. Mead [9], Larisa Cuznețov [3; 4; 5; 6], E. Stănciulescu [13; 14] rezidă în menținerea și promovarea coexistenței echilibrate dintre cele trei generații familiale: bunici, părinți, copii, prin valorificarea intercunoașterii și intercomunicării eficiente.

Potrivit afirmațiilor lui Deleste, începând cu secolul XX, se naște o generație nouă, care manifestă un altruism intergenerațional remarcabil [apud 12]. Creșterea duratei medii de viață determină generația bunicilor să se implice activ în viața familiei și în educația nepoților. Generația vârstei a treia constituie pilonii fundamentali ai solidarității, integrității și perpetuării unei familii și societății date.

Cultura postfigurativă aparține bunicilor, ea conservă și perpetuează valorile tradiționale, obiceiurile, tradițiile legate de căsătorie, familie, educația copiilor, spiritualizarea, educația pentru credință, educația și pregătirea tinerei generații pentru viața de familie. Savanții consideră că elementele culturii postfigurative conferă culturii umane o mare stabilitate [5]. Mijloacele și acțiunile pe care le aplică bunicii în educația familială reprezintă modelul comportamental, condițiile de viață și anturajul calm și sfătuitor, tradiția, obiceiurile [6].

Demersul experimental al studiului dat a avut ca scop elucidarea specificului relației bunici-nepoți, investigarea și analiza atitudinii nepoților față de bunici/persoane în etate, precum și determinarea rolului educativ propriu-zis al bunicilor în interiorul familiei.

Experimentul s-a realizat pe un eșantion stratificat, la care au participat 120 de subiecți din mediul urban și rural. Categoriile de populație au fost diferite: preșcolari, școlari mici, preadolescenți și adolescenți. *Vârsta* constituie o variabilă rezultată din cercetare. Deși vârsta populației este diferită, precizăm faptul că diferențele de abordare a variabilei indicate nu

afectează cu nimic analiza; dimpotrivă, oferă o perspectivă mai largă și detaliată de cercetare. *Mediul de rezidență* reprezintă, pentru cercetarea noastră, o altă variabilă și un criteriu important de eșantionare.

Fiind interesați de opiniile/părerile lotului experimental de copii referitoare la atitudinea și caracterul relației cu bunicii lor, în instituțiile preșcolare au fost inițiate conversații ce reflectă subiectul cercetat. În rezultatul investigației, am constatat că 75% din respondenți își iubesc foarte mult bunicii și-i consideră drept cele mai importante persoane din familie; au încredere deplină în ei, deseori, chiar mai mare decât în părinți și frați (21,3%).

În pofida unor schimbări socioculturale actuale, am stabilit că 45% din preșcolarii din mediul rural și 36% din cei din mediul urban sunt conduși zilnic la grădiniță de către bunici, 12% sunt conduși de aceștia foarte rar, 3% – niciodată.

De regulă, în 80% din familiile investigate bunicile se interesează și se implică activ în viața nepoților preșcolari. În special, bunicile au grijă de respectarea regimului zilei, asigurarea comunicării cu celelalte rude și/sau copii, cu maturii. Din discuțiile cu copiii, am sesizat faptul că anume bunicile sunt cele mai active (în comparație cu părinții), în analiza și soluționarea conflictelor nepoților cu alți copii.

Mai mult de jumătate din preșcolarii intervievați (54%) au relatat că mențin relații permanente cu bunicii, merg la ei des în vizită, în vacanțe, de sărbători, iar părinții încurajează relația lor și doar 10% din subiecți nu-și cunosc bunicii.

În esență, analiza rezultatelor estimează că 90% din subiecții de vârstă preșcolară manifestă o atitudine pozitivă, empatică, respectuoasă față de bunici; sunt încântați de momentele petrecute împreună; își doresc să le fie aproape în permanență. Acest fapt ne demonstrează că pentru nepoții de vârstă preșcolară bunicii joacă un rol important, în vederea integrării eficiente a acestora în instituțiile preșcolare, în stabilirea legăturilor de prietenie și comunicare cu alți copii, în comunicarea eficientă cu educatorii etc.

Copiilor de vârstă școlară mică li s-a propus să-și caracterizeze și să-și dezmierde bunicii. Iată ce cuvinte au fost folosite:

- *cei mai buni din lume* (83,7%);
- *cei mai duioși* (79,3%);
- *cei mai frumoși* (78,6%);
- *cunosc cele mai frumoase povești* (67,4%);
- *sunt cei mai de încredere apărători* (63,4%).

Bunicii au fost dezmiertați cu următoarele cuvinte: *bunicei, frumoșei, scumpi-preascumpi, iubiții mei, dragălași, îngerași păzitori*; bunicile au fost comparate cu niște *zâne din povești* (61,4%), iar bunicii, cu *regii înțelepți* (23,2%).

Preadolescenților li s-a propus să elaboreze o povestire cu tema *Portretul bunicilor mei*, în care să-și descrie bunicii și să răspundă la câteva întrebări. Adolescenții au realizat un eseu intitulat *Ce am învățat de la bunici* și, de asemenea, au răspuns la câteva întrebări.

În linii generale, rezultatele obținute ne-au bucurat, deoarece demonstrează un grad înalt de interacțiune și comunicare a familiei, nepoților cu bunicii. Evident că relația familie-bunici-nepoți este mai apropiată și coerentă în mediul rural, decât în cel urban, durata întâlnirilor/timpului petrecut în ospetie la bunici, la fel, este mai mare atunci când nepoții vin la bunici la țară. Ajutorul acordat bunicilor de nepoții de pe loc, din sat, desigur că prevalează puțin (76,4%), însă și nepoții din oraș (67,3%) manifestă o atitudine grijulie și destul de responsabilă față de sarcinile și muncile delegate de bunici.

Confidențele împărtășite cu bunicii țin de variate aspecte ale vieții tinerei generații (de primele sentimente de îndrăgostire; experiență relației fete-băieți, conflicte cu colegii de clasă, prietenii, părinții; frământări și confuzii personale din cauza unor eșecuri și/sau greșeli etc.) și, practic, nu diferă în funcție de mediu (rural sau urban).

Le cer sfaturi bunicilor mai frecvent preadolescenții și adolescenții, acestea diferă de la caz la caz, sunt discutate; împreună, se caută soluții pentru depășirea dificultăților, mai cu seamă în relația cu părinții.

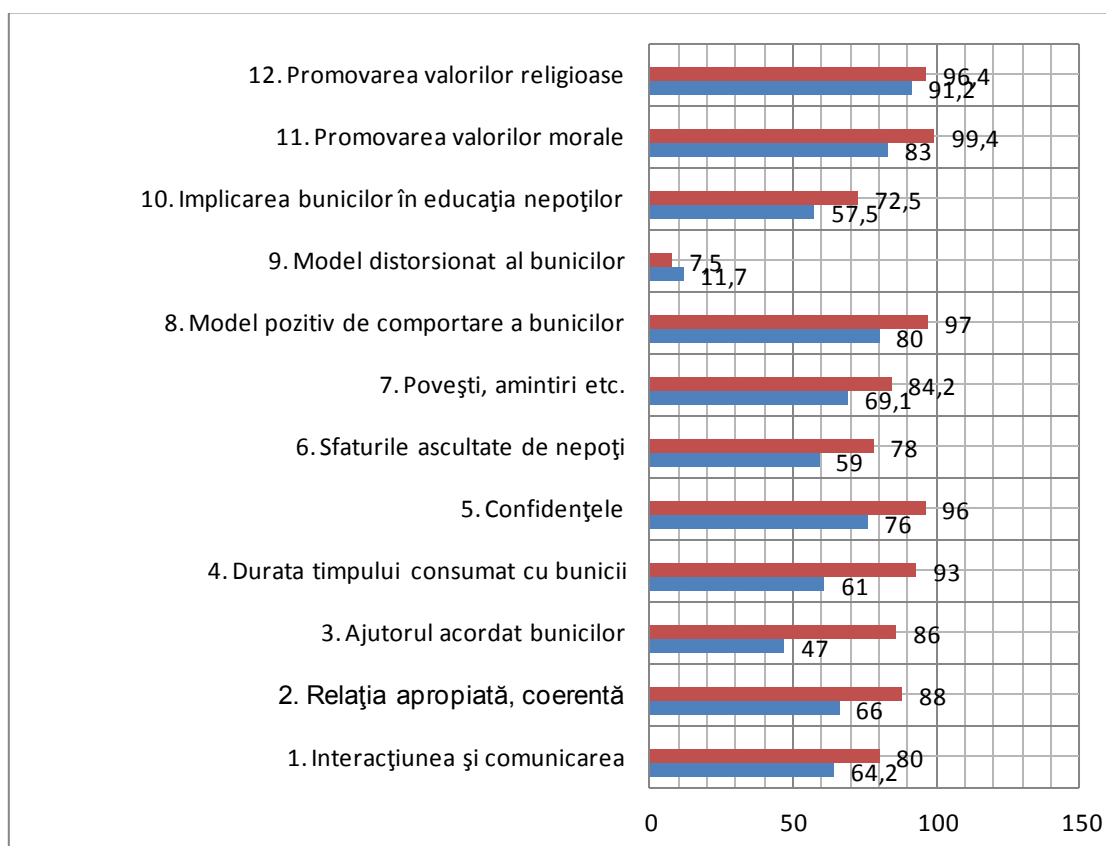

Figura 1.1. Rolul bunicilor în educația nepoților

În descrierea bunicilor de către lotul experimental de copii din mediul urban și rural (preșcolarii, școlarii mici, preadolescenții și adolescenții), au fost evidențiate următoarele trăsături individual-tipologice ale bunicilor:

- calități pozitive: *înțelepți, altruști, blajini, generoși, veseli, comunicabili, sociabili, grijulii, sufletești, înțelegători, responsabili, toleranți, respectuoși, credincioși, deștepți, îndrăzneți* etc.;
- calități negative: *posaci, cicălitori, zgârciți, autoritari, leneși, nesociabili, triști și mohorâți, indiferenți, distanți, agitați, închiși, dezamăgiți, resemnați* (acestea au fost identificate la 11,2% din familii);
- trăsături fizice: *cărunți, cu riduri, cu auz și vâz scăzut, gârboviți (în unele cazuri), uscățivi, slabi, corpolenți*;
- trăsături pozitive de comportament: *grijulii, ajutători, vioi, credincioși, morală înaltă, energici, dinamici, responsabili, harnici, serioși, muncitori* etc.;
- trăsături negative de comportament: *moralști, dominatori, sufocați, comportament sobru, acționează în tăcere, rar zâmbesc, conservatori*;
- starea materială: *săraci, bogați, neajutorați, economisitori, încadrați profesional, neîncadrați în câmpul muncii, marginalizați*;
- starea sănătății: *sănătoși, bolnăvicioși, împovărați de griji, stresați, neputincioși, impulsivi, anxioși, irascibili, inactivi*;
- statut sociofamiliar: *căsătoriți, divorțați, văduvi/singuratici, pensionari*;
- particularități de vârstă: *relativ tineri (45-65 de ani), vârstnici (65-75 de ani), în etate (după 75 de ani)*.

Diferențele de opinii cu privire la modul de viață al bunicilor au fost clarificate prin intermediul observațiilor și al întrebărilor. Respondenții au precizat că au avut în vedere un mod de viață sănătos și mai echilibrat, *cald*, afectuos. Aici, prevalează bunicii de la țară cu 14% (m. rural – 96,2% și m. urban – 82,2%) și cu 19,1% – aceștia au fost considerați de apropiații lor ca fiind mai credincioși și spirituali (m. rural – 98,3% și m. urban – 79,2%).

O mare însemnătate pentru cultivarea calităților morale la copii o au caracterul sistemic, durata și eficiența relațiilor cu bunicii. Fiind interesați de opinia nepoților versus acest aspect, în rezultatul investigației, am constatat că în mediul rural 60% din subiecții implicați se văd zilnic cu bunicii, alții 25% din nepoți spun că se văd cu bunicii săptămânal, 10% din nepoți se văd lunar și numai 5% se văd foarte rar. În conformitate cu răspunsurile lotului experimental de copii din mediul urban, am constatat că 20% din nepoți se întâlnesc zilnic cu bunicii lor; săptămânal, se văd cu bunicii 25%; lunar – 45% (numărul crește) și numai 10% se întâlnesc cu bunicii foarte rar. Au

fost numite mai multe cauze, însă numai una, de fapt, demonstrează neînțelegeri distructive de durată dintre persoanele în etate și copiii lor – 13% din adulți/părinții nepoților investigați au menționat *caracterul complicat, greoi și certurile frecvente*.

În baza celor expuse, constatăm că nepoții din mediul rural sunt mai aproape de bunici și mențin legătura cu ei permanent. Sunt interesante mențiunile copiilor că ei nu-și pot imagina o zi fără să-și vadă bunicii sau să-i ajute în gospodărie. Observăm că situația pentru mediul urban este diferită de cea din mediul rural. Întrucât sunt antrenați în diverse activități extrașcolare, au mai puțin timp liber pentru vizite, nepoții au posibilitate să-și vadă mai des bunicii în weekend, de sărbători sau în perioada vacanțelor.

Pentru a ilustra rezultatele comparative obținute, le-am structurat în figura ce urmează.

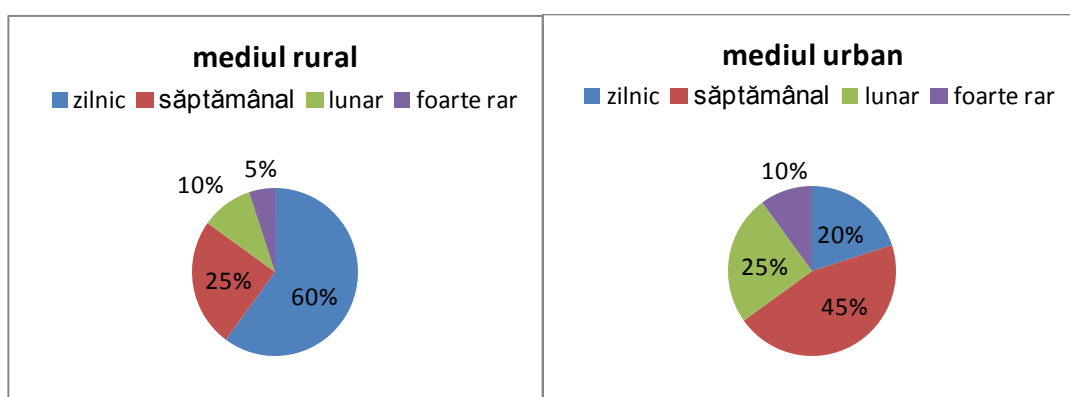

Figura 1.2. Modul de interacțiune bunici-nepoți

Din perspectiva de gen a relațiilor dintre bunici și nepoții săi (preșcolari, școlari mici, preadolescenți și adolescenți), cercetarea a demonstrat afecțiunea pe care o investesc nepoții în figura bunicii și a bunelului. Cunoaștem că rolurile parentale, odată distribuite în propria familie, rămân aceleași și în funcția/rolul de bunici. Prelucrarea statistică a răspunsurilor la întrebarea *Cu cine dintre bunici ai o relație mai apropiată?* denotă faptul că bunica este persoana de care nepoții sunt foarte atașați.

Tabelul 1.1. Cu cine dintre bunici ai o relație mai apropiată?

Mediul de rezidență		Bunica	Bunelul
1.	<i>Rural</i>	75,2%	8,4%
2.	<i>Urban</i>	73,2%	9,7%

Este evident și explicabil atașamentul și încrederea acordată bunicii de către nepoți (m. rural – 75,2%; m. urban – 73,2%), în comparație cu persoana bunelului (m. rural – 8,4%; m. urban – 9,7%). Observăm că în procente mai mici, dar tot apropiate, apare afecțiunea și înțelegerea cu bunicii din cele două medii. Având în vedere că bunicile sunt mult mai implicate și interesate în creșterea și îngrijirea nepoților, răspunsurile oferite de către copii vin să ne confirme acest fapt. Nepoții, în majoritatea cazurilor, stabilesc o relație foarte apropiată cu bunicile. Presupunem că în persoana acesteia copiii regăsesc căldura și afecțiunea asemănătoare cu cea a mamei, ba chiar mai mult, o respectă și o iubesc necondiționat. Bunelul însă ocupă un rol secundar în educația nepoților, întrucât el o suplinește pe bunica și este implicat în situații în care ea nu le poate oferi atenție.

În plus, trebuie să remarcăm faptul că de aici decurge certitudinea că relația bunici-nepoți va depinde esențial de implicarea bunicilor în viața nepoților, rolul atribuit și îndeplinit de către acestea în familie, suportul oferit, atenția pe care o va acorda și grija pe care o va purta nepoților. Desigur că, în colaborare cu bunicul, vor putea iniția și realiza acțiuni educative eficiente în educarea tinerei generații, vor consolida relațiile intergeneraționale, în scopul perpetuării și transmiterii culturii familiale.

În concluzie, menționăm că relația bunici-nepoți este una profundă, bazată pe dragoste necondiționată, respect, acceptare, empatie, sprijin și suport psihoemoțional. Bunicii îndeplinesc un rol important în afirmarea identității personale a copilului, a sentimentului de apartenență și solidaritate. Ei contribuie la cunoașterea istoriei, tradițiilor și obiceiurilor familiei, integrarea optimă în societate. Trebuie să apreciem faptul că copiii educați și crescuți cu implicarea bunicilor sau care petrec mult timp cu aceștia se formează într-un mediu favorabil, pozitiv, îmbibat de cultura neamului nostru românesc; învață a iubi și a valorifica tradițiile, obiceiurile, valorile acestei națiuni. Părinții au o mare responsabilitate – să încurajeze, să susțină și să consolideze relația bunici-nepoți, în pofida divergențelor și a distanței geografice.

Bibliografie

1. Baran-Pescaru A. Familia azi. O perspectivă sociopedagogică. București: Aramis, 2006. 175 p.
2. Bonchiș E. (coord.) Familia și rolul ei în educarea copilului. Iași: Polirom, 2011. 424 p.
3. Cuznețov Larisa. Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei. Chișinău: Primex-Com SRL, 2015. 489 p.
4. Cuznețov Larisa, Simcenco Irina. Parteneriatul educativ familie-cultură postfigurativă. Repere teoretice și practice. Chișinău: Primex-Com SRL, 2015. 141 p.
5. Cuznețov Larisa. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP, USM, 2008. 624 p.
6. Cuznețov Larisa. Filosofia practică a familiei. Chișinău: CEP, USM, 2013. 328 p.
7. Fontaine R. Psihologia îmbătrânirii. Iași: Polirom, 2008. 232 p.

8. Gârleanu-Șoitu D. Vârsta a treia. Iași: Institutul European, 2006. 232 p.
9. Mead M. Le Fossé des generations. (tr. fr.). Paris: Denoël, 1970, 1971, pp. 49-83.
10. Pânișoară I.O. Comunicarea eficientă. Iași: Polirom, 2003. 432 p.
11. Popescu R. Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană. Iași: Polirom, 2009. 200 p.
12. Segalen M. Sociologia familiei. Iași: Polirom, 2011. 440 p.
13. Stănciulescu E. Sociologia educației familiale. Strategii educative ale familiilor contemporane. Vol. I, Iași: Polirom, 2002. 280 p.
14. Stănciulescu E. Sociologia educației familiale. Familie și educație în societatea românească. Vol. II, Iași: Polirom, 2002. 432 p.